

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора

Філоненко Оксани Володимирівни

на дисертаційну роботу

Товстухи Костянтина Олександровича «Професійна підготовка

фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн

Європейського Союзу», подану до розгляду та проведення захисту

дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в разовій спеціалізованій

ученій раді з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю

011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження зумовлена сучасними процесами трансформації системи вищої освіти України, її інтеграцією до європейського освітнього та правового простору, а також необхідністю підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі міжнародного права, здатних ефективно діяти в умовах глобалізації, міждержавної взаємодії та динамічного розвитку міжнародно-правових відносин. У контексті євроінтеграційного курсу України особливого значення набуває осмислення та творче використання позитивного досвіду країн Європейського Союзу щодо організації професійної підготовки фахівців з міжнародного права, зокрема в аспектах поєднання фундаментальної теоретичної підготовки з практикоорієнтованим навчанням, розвитку академічної мобільності, формування міжкультурної та комунікативної компетентностей, а також забезпечення відповідності освітніх програм сучасним вимогам міжнародного правового середовища. Проблема професійної підготовки фахівців з міжнародного права набуває особливої актуальності в умовах зростання ролі міжнародного права у забезпеченні захисту прав людини, міжнародної безпеки, міждержавного співробітництва та правового супроводу євроінтеграційних процесів України. Сучасний ринок праці потребує юристів нового покоління, які володіють не лише ґрунтовними правовими знаннями, а й здатністю працювати у багатомовному та мультикультурному середовищі, ефективно застосовувати міжнародно-правові механізми, здійснювати аналітичну, комунікативну й переговорну діяльність. У цьому контексті звернення дисертанта до аналізу європейського досвіду професійної підготовки фахівців з міжнародного права є своєчасним, науково обґрунтованим і практично значущим.

Актуальність досліджуваної проблеми посилюється й необхідністю розв'язання низки суперечностей між: зростаючою суспільною потребою у висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівцях з міжнародного права, здатних ефективно діяти в умовах європейської інтеграції та глобалізації правових процесів, і недостатнім рівнем теоретико-методологічного осмислення особливостей їх професійної підготовки в

контексті досвіду країн Європейського Союзу; наявністю в Україні потенціалу для модернізації системи підготовки фахівців з міжнародного права з урахуванням європейських освітніх стандартів і практик та недостатньою розробленістю механізмів адаптації й упровадження цього досвіду в національну систему вищої юридичної освіти; об'єктивною необхідністю імплементації позитивного досвіду закладів вищої освіти країн Європейського Союзу щодо організації професійної підготовки фахівців з міжнародного права та відсутністю систематизованих науково обґрунтованих рекомендацій для закладів вищої освіти, органів управління освітою та інших стейкхолдерів щодо ефективної інтеграції такого досвіду в український освітній простір.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що вперше в українській педагогічній науці здійснено комплексне дослідження проблеми професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу; у межах висвітлення стану розробленості проблеми дослідження в українському науковому дискурсі виокремлено аспекти її розгляду (історичний, нормативно-правовий, професійно-педагогічний, компаративний та інтеграційний); охарактеризовано концептуальні засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу; розкрито генезу професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу в межах семи послідовних етапів (1) ранньомодерний (XVI – перша половина XVII ст.); 2) просвітницько-класичний (друга половина XVII – початок XIX ст.); 3) класичного позитивізму (1815-1898 рр.); 4) інституціонально-ліберальний (1899–1944 рр.); післявоєнної реконструкції (1945–1979 рр.); європеїзації та глобалізації (1980 – 2009 рр.); сучасний (2010 р. – до тепер); висвітлено нормативні засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу (стратегічні пріоритети й тенденції розвитку професійної підготовки фахівців з міжнародного права, визначені в державних нормативних документах країн Європейського Союзу); окреслено змістові (зміст, структуру та особливості реалізації освітніх програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів вищої освіти) та методичні (критичні педагогічні підходи та практикоорієнтовані методи навчання) засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу; визначено можливості використання позитивних концептуальних ідей європейського досвіду у процесі модернізації професійної підготовки фахівців з міжнародного права в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (зазначено 160 найменувань) та додатків. Загальний

обсяг дисертації становить 196 сторінок, при цьому основний матеріал розгорнутий на 156 сторінках. Робота містить 2 таблиці та 2 рисунки.

Аналіз тексту дисертації та ретельне вивчення публікацій Товстухи К. О., надають підстави для висновку щодо наукової обґрунтованості й достовірності отриманих результатів. Крім того, цей аналіз дозволяє стверджувати, що здобувач належним чином володіє теоретичними аспектами вирішення наукового завдання та використовує комплекс методів дослідження.

Детальне вивчення наукової літератури надало можливість Товстусі К. О. переконливо висвітлити сутність основних понять: «професійна підготовка фахівців з міжнародного права», «інтернаціоналізація професійної підготовки», «практикоорієнтоване навчання», «глобальне правове мислення» та «міждисциплінарність у правничій освіті» тощо.

Обґрунтованість наукових положень та висновків даної дисертаційної роботи, які ґрунтуються на сучасних досягненнях у галузі порівняльної педагогіки, не викликає сумнівів. Серед використаних дисертантом методів дослідження варто зазначити загальнонаукові методи – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; конкретно наукові: системний аналіз – для встановлення взаємозв'язків між елементами професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу як цілісної системи; термінологічний аналіз – для опрацювання джерел з проблем професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу й окреслення термінологічного інструментарію дослідження; структурно-логічний аналіз – для з'ясування нормативних, змістових та методичних засад професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу; метод екстраполяції, за допомогою якого було визначено можливості використання позитивного європейського досвіду в Україні.

Достовірність проведеного дослідження була забезпечена чітким алгоритмом дій, достатнім часом для апробації та оптимальним вибором використаних методів. Обрані сучасні методи дослідження виявилися інформативними та відповідними для реальної картини відображення поставленої мети.

Основні результати дослідження були опубліковані в 11 наукових публікаціях, серед яких 10 одноосібних, із яких 3 статті в наукових фахових виданнях України, 8 праць апробаційного характеру.

Значення для науки і практики одержаних результатів. Праця Товстухи К.О. має суттєве практичне значення, оскільки отримані результати є відповідно обґрунтованими, успішно апробованими та впровадженими в систему вищої освіти. Основні наукові висновки дисертації можуть бути використані у процесі формування освітньої політики в галузі міжнародного права, розроблення методичного забезпечення означеного процесу, викладання лекційних, семінарських і

практичних занять для здобувачів освіти першого, другого та третього рівнів вищої освіти педагогічних закладів вищої освіти. Матеріали дослідження можуть бути використані в освітньому процесі українських закладів вищої освіти.

Оцінка змісту дисертації та її завершеність. Структура дисертації включає анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, логічно пов'язані між собою, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел і додатки. Зміст дисертації докладно висвітлює ключові аспекти дослідження й відповідає визначеній меті та поставленим завданням.

Науковий апарат роботи добре визначений, а об'єкт, предмет та мета дослідження, зазначені у вступі, відповідають темі. У вступі розглянуті наукова новизна, практичне значення, результати апробації та впровадження. Комплекс використаних методів дослідження, який об'єднує загальнонаукові, конкретно наукові та емпіричні методи дослідження, є гармонійним для досягнення наукового пошуку.

У першому розділі охарактеризовано стан розробленості проблеми дослідження, концептуальні засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу та розкрито генезу професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу.

У другому розділі висвітлено нормативні засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу й окреслено змістові та методичні засади професійної підготовки фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу.

У третьому розділі визначено можливості використання позитивних концептуальних ідей європейського досвіду у процесі модернізації професійної підготовки фахівців з міжнародного права в Україні.

Загальні й розділові висновки логічні та аргументовані, відображають результати і завдання дослідження, підтверджуючи досягнення визначеної мети.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Поряд із позитивною оцінкою дисертації Товстухи К.О., вважаємо за необхідне зазначити деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання, які мають рекомендаційний характер:

1) робота виграла б від більш детального висвітлення ролі міжнародних правничих інституцій, професійних асоціацій, юридичних фірм та міжнародних організацій у процесі професійної підготовки фахівців з міжнародного права в країнах Європейського Союзу;

2) на нашу думку, дисертаційне дослідження могло б бути ще більш цілісним за умови ширшого аналізу сучасних тенденцій цифровізації юридичної освіти в країнах Європейського Союзу, зокрема впливу Legal Tech, цифрового правосуддя та штучного інтелекту на зміст професійної підготовки майбутніх правників;

3) у третьому розділі дисертації доцільно було б конкретніше окреслити можливості адаптації європейського досвіду професійної підготовки фахівців з міжнародного права до сучасних умов функціонування системи вищої юридичної освіти України, з урахуванням нормативно-правових, організаційних та ресурсних особливостей вітчизняного освітнього середовища;

4) попри значний обсяг проаналізованого компаративного матеріалу, окремі фрагменти роботи мають переважно описовий характер.

Утім, зазначені зауваження, рекомендації і побажання не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження Товстухи К. О. і можуть бути предметом для наукової дискусії.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час вивчення дисертаційної роботи порушень академічної доброчесності не виявлено.

Висновок. Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження Товстухи Костянтина Олександровича «Професійна підготовка фахівців з міжнародного права в закладах вищої освіти країн Європейського Союзу» є самостійним, завершеним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки і практики. Вважаємо, що дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 зі змінами), а її автор, Товстуха Костянтин Олександрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,

завідувач кафедри освітніх наук

Центральноукраїнського державного

університету імені Володимира Винниченка

Оксана ФІЛОНЕНКО

Засвідчую підпис:

Проректор з наукової роботи

15 травня 2026 р.

Марія ФОКА